

TÝL STŘELECKÉ DIVISE V ÚTOČNÉM BOJI V HORSKÉM ZALESNĚNÉM TERÉNU

Plukovník Stanislav Palla

Úvod

Návrh nového Polního řádu československé armády stanoví: „Hlavním druhem útočné činnosti v horském zalesněném terénu je průlom nepřátelské obrany podél cest nebo údolí ve spojení s obchvatem nebo obejítím přes hory.“ Dále ve svých ustanoveních zdůrazňuje, že průlom podél cest a údolí je třeba energicky rozvíjet do hloubky tanky s výsadky a mechanisovanými svazky (útvary) za podpory letectva.

Boj v horském zalesněném terénu má však své zvláštnosti, kterými se liší od útočného boje v normálním terénu.

Horský zalesněný terén má vliv nejen na organizaci a vedení útočného boje střelecké divise, ale i na organizaci, řízení a činnost týlu, a to jak v přípravném období, tak i během boje.

Zkušenosti Sovětské armády z Veliké vlastenecké války z bojů na Kavkaze i v Karpatech, jakož i zkušenosti hrdinské korejské lidové armády a čínských lidových dobrovolníků z války v Koreji dokázaly, že při předvídavosti, iniciativě a tvůrčím rozvíjení organizačních schopností velitelského sboru, při dobrém morálním stavu a fyzické odolnosti všech příslušníků armády jsou vojska schopna i bez speciálního horského výcviku a bez speciálního výstroje plnit veškeré bojové úkoly i v horském zalesněném terénu.

I. Zvláštnosti horského zalesněného terénu a jejich vliv na organizaci a činnost týlu

Na organizaci, řízení a činnost týlu v horském zalesněném terénu mají zejména vliv:

- samy zvláštnosti útočného boje v horském zalesněném terénu;
- omezené množství vhodných cest a obtížné provádění přesunů a odsunů mimo ně;
- zvláštnosti horského podnebí;
- horské potoky a řeky, často s prudkými toky i s častými výkyvy ve výšce jejich vody.

Ráz útočného boje střelecké divise v horském zalesněném terénu, to jest boj o komunikace, údolí, průsmyky, přílehlé dominující výšiny a p. vyžaduje včasné a důmyslné organizace týlu a promyšleného řízení a přesné organizované činnosti týlu v přípravném období i při vedení útočného boje na jednotlivých útočných směrech.

Útočící vojska, zejména při rozvíjení průlomu, obchvatu i obejítí, zpravidla postupují rychleji než jejich týly, což vyžaduje od týlu zvláštních opatření, aby útočící vojska byla zásobena vším potřebným pro život i boj k úspěšnému splnění daného bojového úkolu.

Kromě toho, zejména v průběhu útočného boje, vznikají mezi útočícími jednotkami často mezery, což poskytuje zbytkům nepřítele i po-

nechaným záškodnickým skupinám v zalesněném terénu výhodné podmínky pro jejich činnost proti týlu. Proto nabývá ochrana a obrana týlu v horském zalesněném terénu zvláštního významu.

Složité povrch horského zalesněného terénu svými hřbety rozděluje útočící vojska na oddělené směry, což vyžaduje, aby útočící jednotky na jednotlivých směrech byly již při zahájení útoku dostatečně vybaveny vším potřebným a aby v průběhu útočného boje přísuny a odsuny byly usměrněny na tyto jednotlivé směry.

Nedostatek vhodných cest pro automobilní dopravu, zejména příčných cest, velmi ztěžuje organisaci a provádění zásobování a zvláště rychlý manévr materiálními prostředky podél fronty.

Obtížný přístup k některým jednotkám pro strmost svahu, neproputnost porostu, špatný stav a malou šířku horských cest, někdy i bezcestný prostor vyžaduje zvláštních způsobů přísunů a odsunů i zvláštních dopravních prostředků a ve většině případů vylučuje dvojsměrnou dopravu, což zabraňuje plnému využití dopravních prostředků, zpomaluje dopravu a ztěžuje regulaci dopravy. Tyto obtíže budou se stupňovat zejména v průběhu útočného boje, kdy cesty budou nepřítelem, zvláště v obtížných úsecích a na přepravách rozrušeny a jejich obnova bude často vyžadovat mnoho času.

Horské podnebí a rychle se měnící povětrnostní podmínky, zejména v zimním a jarním období, ztěžují pohyb a kladou zvláštní požadavky na vystrojení vojsk i na preventivní zdravotnickou péči. Rovněž tak i zvýšená fyzická námaha vojsk vyžaduje zvláštních opatření ve stravování vojsk i v jejich zdravotnickém zabezpečení.

Horské řeky a potoky s kamenitými dny, tekoucí zpravidla v hluboce zaříznutých údolích se strmými břehy, s prudkými toky a proto často těžko přebroditelnými, kladou velmi značné požadavky na vybudování a udržování přechodů na přísunových a odsunových cestách. Náhlé změny výšky vody, zejména v období prudkých dešťů a jarního tání sněhu, zaplavují vodou často celá údolí, strhávají mosty a vyžadují organisování povodňové hlášené služby a zvláštních jednotek i materiálu k udržování cest v povodí horských potoků a řek i mostů přes ně. Zvláštní pozornost je třeba věnovat též vodním přehradám jak v týlu, tak i na území nepřítele, jejichž rozbořením může nepřítel způsobit rozsáhlá zaplavení.

Malá hustota obyvatelstva, řídké a nevelké osady skýtají velmi malé možnosti ubytování v osadách a značně omezují těžbu z místních zdrojů, mimo dostatek dříví pro stavby, úpravu cest, otop a někdy i vody.

Možnosti nepřítele soustředit údery letectva na velmi omezený počet křižovatek cest, na soutěsky, průsmyky, nebezpečná místa cest a na dopravní sledy na nich se pohybující, vyžadují pečlivé organisace protivzdušné obrany. Minometná palba a letecké bombardování, kde kromě střepin působí v horském terénu i úlomky skal, nutí zakopávat tylová zařízení do země a umisťovat auta i koně ve zvýšené míře v okopech.

Naproti tomu velké lesní masivy v zalesněných horách usnadňují skryté rozmístění tylových útvarů a zařízení a umožňují často provádění přísunů a odsunů i za dne.

V zimním období se v zalesněných horách vyskytují ještě další zvláštnosti mající vliv na organisaci a činnost týlu střelecké divise v útočném boji.

Velmi nízké teploty vyžadují zvláštních druhů teplého výstroje, uby-

tování chráněného před mrazem a nepohodou, otopných zařízení, zdravotnických i jiných opatření. Týlové útvary a jednotky se proto umísťují v osadách, zemljankách, teplých stanech a p. Vysoký stav sněhu umožňuje pohyb jen sněhovými dopravními prostředky, a někdy znemožňuje dopravu vůbec. Časté sněhové bouře značně omezují činnost vojsk, zásobování a odsuny a vyžadují organisování zvláštních záchranných opatření a předem plánované i uskutečněné decentralisace zásob i některých týlových zařízení.

Všechny zvláštnosti horského zalesněného terénu, který skýtá různá nepředvídaná překvapení, jimž je neustále třeba čelit, nelze tu vyčerpát. Záleží na iniciativě a pružnosti velitelů a týlových funkcionářů a jejich organizačních schopnostech, aby za všech okolností udrželi nepřetržitě zásobování i péči o vojska k úspěšnému splnění úkolu útočného boje divise.

II. Zvláštnosti organisace a řízení týlu v útočném boji střelecké divise v horském zalesněném terénu

Návrh na nový Polní řád stanoví, že zvláštnosti organisace vojskového týlu v horském zalesněném terénu a v útočném boji záleží:

- v přiblížení armádních základen, týlových útvarů a zařízení k bojišti, ve vytvoření předsunutých oddělení armádních skladů a ve zřízení přistávacích ploch;
- v rozsáhlém použití lanových drah, soumarské dopravy a skupin nosičů, zvláště ve velehorských prostorech;
- v zesílení regulace dopravy v průsmycích, na komunikačních uzlech a na jednosměrných úsecích;
- ve zřízení stanic technické pomoci na pochodových osách;
- v zabezpečení vojsk různým speciálním materiálem, horským výstrojem a výzbrojí a teplým oděvem;
- v přiblížení zdravotnických zařízení k frontě a ve zřízení ohříváren a stravoven pro raněné a nemocné.

Z uvedeného ustanovení návrhu na nový Polní řád vyplývá, že hlavním činitelem majícím vliv na tyto zvláštnosti organisace vojskového týlu jsou dopravní možnosti a povětrnostní podmínky daného prostoru zalesněného terénu se všemi svými důsledky.

Na stanovení hloubky vojskového týlového prostoru v útočném boji střelecké divise v horském terénu bude mít vliv:

- ráz horského zalesněného terénu,
- počet, druh, profil a stupeň sjízdnosti přístupových a odsunových cest,
- možnost využití cest pro různé druhy dopravy a jejich kapacita,
- hustota a rozlehlost osad,
- vzdálenost armádní zásobovací základny (zásobovacích, vykládacích stanic, předsunutých oddělení polních armádních skladů),
- roční období a povětrnostní podmínky.

Hlavní zásadou při určování hloubky vojskového týlového prostoru bude přiblížit co nejvíce týlové útvary a zařízení k bojujícím vojskům.

Přibližná hloubka vojskového týlového prostoru v útočném boji střelecké divise bude se obvykle pohybovat od 10 do 15 km.

Často však mohou nastat případy, kdy střelecká divise vzhledem k nedostatku komunikací vůbec nebude mít svůj vlastní vojskový týlový

prostor. To bude hlavně v těch případech, kdy útočným pásmem několika divisí povede jen jedna vyhovující přísunová cesta. V takovém případě pak pro rozmístění týlových útvarů a zařízení jak střelecké divise, tak i útvarů divise budou stanoveny jen vyhrazené prostory a přísuny a odsuny na jednotlivé komunikace bude řídit centralisovaně armáda (střelecký sbor).

Na příklad u 1. čs. armádního sboru v SSSR na počátku roku 1945 v bojích o Liptovský Mikuláš a Malou Fatru brigády sboru neměly své vojenské týlové prostory, neboť celé zásobování záviselo jen na jedné vyhovující komunikaci Poprad, Vážec, Liptovský Mikuláš, po které se pohybovaly všechny československé a sovětské jednotky operující na ružomerském směru. O správu tohoto týlového prostoru a řízení dopravy na této jediné komunikaci dělil se týl 1. čs. sboru s týlem Sovětské armády.

V útočném boji v horském zalesněném terénu bude mít střelecká divise za výhodných podmínek zpravidla jen jednu dobrou přísunovou a odsunovou cestu pro všechny útvary divise prvního sledu. Proto dopravu na těchto cestách v týlovém prostoru divise bude řídit týl divise v součinnosti s operačním oddělením.

Rovněž na šířku vojenského týlového prostoru budou mít vliv vpředu uvedení činitelé, zejména dopravní možnosti. Proto nebude řídkým případem, kdy vojenský týlový prostor střelecké divise bude z komunikačních důvodů značně rozšířen nebo zúžen a jeho šířka v průběhu útočného boje bude měněna.

Týlový průzkum.

V útočném boji střelecké divise v horském zalesněném terénu nabývá zvláštního významu týlový průzkum. Musí být prováděn zvláště pečlivě, a proto je třeba pro něj vyhradit dostatek času.

Hlavními úkoly týlového průzkumu v útočném boji střelecké divise v horském zalesněném terénu budou:

a) Průzkum všech druhů komunikací, a to zejména s hlediska:

- určení přísunových a odsunových cest i příčných cest,
- stanovení sjízdnosti jednotlivých cest pro jednotlivé druhy dopravy,
- rozsahu potřeby úpravy cest, a to zejména přechodů a soutěsek,
- možnosti závalů zřícením skal, závějemi a lavinami,
- vyhledání objížděk, výhybek a míst pro příprěže a překladiště,
- stanovení úseků na přísunových a odsunových cestách, které nutno strážet,
- určení míst pro rozmístění technických zařízení na cestách (stanice technické pomoci, ohřívárny, výdejny PHM atd.).

b) Průzkum vhodných prostorů pro rozmístění týlových útvarů a zařízení jak divisí, tak i útvarů divise.

c) Průzkum možností těžby z místních zdrojů a v součinnosti s ženíjním náčelníkem možnosti zásobování nezávadnou vodou.

d) Zdravotnický průzkum, zejména hygienicko-epidemiologický, odsunových možností atd.

e) Veterinární průzkum.

Zvláštní pozornost je nutno věnovat studiu budoucího týlového prostoru v hloubce nepřátelské obrany. Náčelník týlu divise musí podrobně studovat tento budoucí týlový prostor nejen z mapy, ale i z leteckých snímků i výsledkem zajatců, zejména s hlediska komunikací. Za tím účelem musí vejít v těsnou součinnost se zpravodajským oddělením divise a s ženijním náčelníkem. V průběhu útočného boje je pak nezbytné vysílat týlový průzkum hned za útočícími vlastními jednotkami a vést jej nepřetržitě.

Je povinností náčelníka týlu divise, aby týlový průzkum pečlivě organizoval, neprováděl ho šablonovitě a řídil ho podle konkrétních zvláštností terénu útočného pásma divise v souladu s bojovým úkolem, zámyslem velitele a v součinnosti s veliteli (náčelníky) druhů vojsk a služeb.

Často bude velmi nutné, aby alespoň předběžný týlový průzkum byl prováděn již před zpracováním informační zprávy náčelníka týlu divise, aby tato zpráva mohla již být konkrétní podle zvláštností daného terénu.

Týlové útvary a zařízení budou zpravidla rozmisťovány podél cest, vodních toků, roklí a na styku úseků druhů dopravy.

Při tom je třeba týlové útvary a zařízení rozmisťovat tak, aby každý útočný směr divise byl samostatně zabezpečen potřebnými materiálními prostředky, zdravotnickými i veterinárními, opravami i odsuny, při čemž jádro týlových útvarů a zařízení umísťujeme co možná na křižovatkách cest k zachování možnosti manévru z jednoho směru na druhý.

Dílenská a odsunová zařízení bude nutno přiblížit co nejvíce k bojujícím vojskům.

Rozmístění týlových útvarů a zařízení v horském zalesněném terénu se vyznačuje těmito dalšími zvláštnostmi:

- divisní a plukovní sklady, po případě přechodné sklady nebo překla-diště rozvinují se na stycích přísnových armádních a plukovních úseků nebo na stycích úseků různých druhů dopravy, kde též obyčejně zřizujeme etapy zdravotnického a veterinárního odsunu a podle potřeby odpočívárny, ohřívárny, stanice technické pomoci a p.;
- všechna týlová zařízení rozvinujeme ve větší blízkosti k bojujícím vojskům, při čemž se řídíme vzdálenostmi vyjádřenými v časových jednotkách pro možný druh dopravních prostředků v daném terénu;
- k umístění týlových útvarů a zařízení využíváme staveb, jeskyň, zemljanek a p., při čemž místa rozmístění volíme tak, aby byla chráněna před zřícením skal, kamenných a sněhových lavin, aby nebyla v rozsahu rozvodnění potoků a řek a aby usnadňovala ochranu a obranu;
- pro zabezpečení jednotek divise útočících na jednotlivých směrech mohou se dopravní, zdravotnické a ostatní týlové útvary a zařízení částečně přidělit podřízeným útvarům a týlové jednotky těchto útvarů mohou zesílit týly pěších praporů a p.; v takovém případě přisunuje divise materiál až do praporečnických bojových výdejen.

Týlové útvary a zařízení divise se v útočném boji v horském zalesněném terénu rozvinují asi v těchto vzdálenostech od čáry dotyku:

- dělostřelecký a proviantní sklad divise 8 až 10 km v jednom nebo více místech podle útočných směrů divise;

- sklad PHM s divisním dopravním automobilním praporem na směru hlavní přísunové cesty ve vzdálenosti 10 až 12 km;
- divisní obvaziště ve vzdálenosti 3 až 3½ hodiny dosunu od čáry dotyku v prostoru vyústění odsunových cest od bojujících jednotek na hlavní odsunovou cestu divise; podle potřeby může být rozděleno k zabezpečení dvou oddělených směrů útoku;
- divisní veterinární ošetrovna v prostoru proviantního skladu divise; podle potřeby může předsunout na hlavní odsunovou cestu dočasnou veterinární sběrnou;
- divisní polní pekárna se umísťuje poblíž divisního proviantního skladu v místě s dostatkem dobré pitné vody a dříví a výjimečně může být rozdělena k zabezpečení dvou komunikačně oddělených směrů;
- divisní sklad výstroje a divisní intendantní dílna při zadní hranici vojskového týlového prostoru poblíž hlavní přísunové cesty.

Plukovní týlové jednotky se zpravidla rozmísťují asi v těchto vzdálenostech od čáry dotyku:

- plukovní bojová výdejna ve vzdálenosti odpovídající 2 až 2½ hodinám cesty,
- plukovní veterinární ošetrovna v prostoru plukovních skladů,
- plukovní obvaziště ve vzdálenosti odpovídající 1 až 1½ hodiny potřebné k odsunu,
- plukovní sklad proviantu, intendantního a technického materiálu ve vzdálenosti 6 až 8 km.

Všechna uvedená data jsou jen přibližná a nelze jich používat jako šablony. Rozhodujícími činiteli budou vždy konkrétní podmínky daného úkolu a terénu.

Pro řízení týlu divise v horském a zalesněném terénu je nutné, aby jak velitel divise, tak i náčelník týlu zhodnotil důkladně úkol divise pro zabezpečení útočného boje a týlovou situaci, při čemž je nutno vzít v úvahu všechny zvláštnosti terénu útočného pásma divise, úkolu divise a předvídaného průběhu boje.

Tyto úvahy se odrážejí již v pokynech velitele divise pro zpracování informační zprávy náčelníka týlu.

Pokyny velitele divise budou směřovat zejména k ujasnění těchto otázek:

- přísunových a odsunových a příčných cest, jejich jakosti a způsobů dopravy na jednotlivých úsecích dopravy jak na vlastním území, tak i na území nepřítele;
- vlastních možností dopravy podle jednotlivých způsobů dopravy;
- odůvodněných požadavků na přidělení speciálních dopravních prostředků (hipomobilních, soumarů, nosičů a p.) a jejich přidělení útvarům;
- časovým možností soustředění doplňkových zásob materiálních prostředků vzhledem k možnostem dopravy;
- návrh spotřeby PHM vzhledem ke stavu cest a povětrnostním poměrům;
- požadavků na pracovní síly pro úpravu komunikací, po případě jiných staveb, pro obsluhu překladišť a p., a to jak v přípravném období, tak i v průběhu útočného boje;
- požadavků na střežení komunikací nebo ozbrojených doprovodů, na ochranu a obranu týlu;

- požadavků na přidělení speciálního intendantního materiálu;
- návrh na organisaci zdravotnické a veterinární služby;
- návrh na umístění týlových útvarů a zařízení a jejich přemístění v průběhu boje;
- návrh na organisaci přísunu a odsunu v průběhu útočného boje.

Velitel divise musí dát náčelníkovi týlu pro zpracování informační zprávy mnohem více času než v normálních podmínkách a v přípravném období útoku vyslechne i několikrát náčelníka týlu o průběhu příprav materiálního zabezpečení.

V závěru informační zprávy musí náčelník týlu správně a konkrétně zhodnotit, zdali s danými prostředky může zabezpečit soustředění zásob do hodiny pohotovosti týlu a jak bude zabezpečeno vedení útočného boje. Při tom je nutno, aby vzal v úvahu i povětrnostní podmínky, které v horském zalesněném terénu podléhají náhlým změnám, mohou velmi ztížit a někdy i dočasně znemožnit dopravu a způsobit zvýšenou fyzickou námahu vojsk.

Velmi často budou mít požadavky materiálně technického zabezpečení vliv i na délku přípravného období a mohou dokonce nastat i případy, kdy možnosti materiálně technického zabezpečení budou mít vliv na rozhodnutí velitele, co se týče volby směru hlavního nebo pomocného úderu i stanovení bližších, dalších úkolů dne v souhlase s tím, aby i během útoku bylo zabezpečeno plynulé, včasné a dostatečné zásobování vojsk.

Úkoly týlu divise, stanovené v rozhodnutí velitele, budou rozvedeny mnohem podrobněji než pro útočný boj v normálním terénu, zejména co se týče organisace přísunů a odsunů jak v přípravném období, tak i během útoku.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat stanovení úkolu týlu, jestliže divise útočí v širším pásmu na několika vzájemně oddělených směrech a je-li nutno plánovat samostatné materiálně technické zabezpečení jednotlivých směrů bez možnosti manévru zásobami materiálních prostředků a týlových zařízení podél fronty.

Naopak při útoku divise v útočném pásmu, kde střelecké pluky prvního sledu mají k dispozici jen jedinou cestu ve svém pásmu, bude úkolem náčelníka týlu divise, aby v součinnosti s operačním oddělením štábu centrálně řídil dopravu na této komunikaci.

Rovněž bude důležité pečlivě uvážit a propočítat úkoly týlu pro materiálně technické zabezpečení jednotek divise, provádějících obejití nebo útočících na obchvatném směru, což vyžaduje vyššího tempa útoku než u jednotek útočících čelně.

Totéž platí o týlovém rozkaze.

Sestavení plánu organisace týlu a materiálně technického zabezpečení vyžaduje zvláštní pečlivosti. Budou to zejména otázky přísunových a odsunových cest, samých přísunů, a odsunů, organisace přísunů a zdravotnického a veterinárního zabezpečení a ochrana a obrana týlu zejména v průběhu útočného boje, které musí být propracovány do všech podrobností, hlavně pro první den boje. Během boje musí být neustále přizpůsobovány skutečnému vývoji situace.

Velkého významu nabývá součinnost mezi týlem a štábem divise, s náčelníky druhů vojsk, zejména s ženijním náčelníkem, v otázce komunikací a samozřejmě i uvnitř týlu.

Všichni funkcionáři týlu musí být dobře seznámeni s plánem vedení útočného boje a neustále sledovat skutečný vývoj situace, aby mohli

správně do všech podrobností předvídat potřeby vojsk a včas organisovat opatření k materiálně technickému zabezpečení útoku, neboť v průběhu útočného boje v horském zalesněném terénu bude zpravidla velmi obtížné provést v krátkém čase manévr materiálními prostředky.

Týlový velitelský sled umísťujeme obvykle v prostoru hlavních divisních skladů. Za útočného boje bude výhodné, aby náčelník týlu často dlel na velitelském stanovišti štábu divise, odkud na základě včasných zpráv o vývoji situace může nejlépe řídit činnost týlu.

Spojení v týlu v horském zalesněném terénu má zvláštní důležitost a musí být zajištěno jak technickými, tak i pohyblivými pojítky. Z technických pojítek budou to zejména radiové spojení, směrová a optická pojítka, nebude-li tomu horský zalesněný terén bránit. Linkové spojení bude často ohrožováno činností záškodníků.

Použití pohyblivých pojítek, zejména motocyklů, jezdců a p., bude ztěženo menší rychlostí pohybu na těžko sjízdných cestách a někdy i nepříznivými povětrnostními podmínkami.

Zvláštní péči je nutno věnovat spojení v týlu za útočného boje, kdy radiové spojení a směrová pojítka budou nejvýhodnějšími druhy spojení. Velmi by se uplatnily vrtulníky pro vysílání styčných orgánů.

Organisace a řízení týlu v útočném boji střelecké divise v horském zalesněném terénu klade vysoké požadavky na organizační schopnosti týlových pracovníků a vyžaduje důkladného zhodnocení všech zvláštností bojového úkolu divise, daného terénu, povětrnostních podmínek a tvůrčí iniciativy k včasnému vyřešení všech otázek materiálně technického zabezpečení.

III. Zvláštnosti dopravy v útočném boji střelecké divise v horském zalesněném terénu

Zásadou je přiblížit armádní sklady co nejblíže vojskům.

Nedostatek železnic a výkonných automobilních silnic v horském zalesněném terénu nedovolí často armádě splnit tento požadavek.

Jsou-li v útočném pásmu armády úzkokolejné železnice (lesní dráhy), může jich armáda použít ke zřízení zásobovacích stanic nebo vykládacích stanic hlavních druhů materiálu. Není-li ani jich, zřizuje armáda zpravidla poblíž zadní hranice vojskového týlu předsunutá oddělení polních armádních skladů na hlavních přísunových cestách, z kterých pak divise provádějí zpravidla přísun vlastními dopravními prostředky.

I v horském terénu platí zásada přísunu „od sebe“.

Proto budou armádní dopravní prostředky (automobilní) i v horském zalesněném terénu zpravidla zasazeny na armádním přísunovém úseku, divisní (automobilní, hipomobilní) na divisním přísunovém úseku.

Ale vzhledem k různorodosti sjízdnosti cest a tím i k používání různých druhů dopravních prostředků na jednom přísunovém směru bude třeba organisovat ve vojskovém týlovém prostoru a někdy i v armádním týlovém prostoru podle skutečného stavu cest dopravní úseky automobilní, hipomobilní, soumarské, nosičů materiálu, lanových drah a pod.

Na styku úseků různých druhů dopravy zřizují se překladiště a co možná zároveň divisní, plukovní a praporeční bojové výdejny, po případě podle potřeby dočasné sklady nebo jen skládky.

Přísun zásob a materiálu po cestách v horském zalesněném terénu

organisuje se tedy podle stavu sjízdnosti cest a možnosti rychlosti pohybu v jednotlivých úsecích a podle výkonnosti překladišť.

Zvláště důležité je předvídat a plánovat organisaci přísunu materiálních prostředků i odsunů během útočného boje na základě získávání všech zpráv o sjízdnosti komunikací a možnosti jejich rychlé obrany.

K přísunu využíváme i ve vojskovém týlu všech druhů dopravních prostředků, a to:

- železnic, úzkokolejných a lesních drah,
- lanových drah (zřízených už nebo nově zřízených),
- automobilních dopravních prostředků,
- traktorů kolových a pásových,
- hipomobilních vozů a kar, v zimním období sání,
- soumarů, po případě koní, mul, oslů, jaků a velbloudů,
- prostředků z místních zdrojů, selských vozů a kar všech druhů, sání, selských potahů a p.,
- smyků,
- prostředků vzdušné dopravy a j.

Rychlost dopravy pohybu dopravních sledů při plánování přísunů a odsunů nekalkulujeme podle kilometrů, nýbrž podle času, který dopravní sled potřebuje k projetí daným úsekem cesty vzhledem na její stoupání, klesání, sjízdnost prostoru a p.

Velmi pečlivě je třeba provést tyto kalkulace pro vedení útočného boje se zřetelem na předvídané tempo útoku a podle toho zabezpečit přísun dostatečným počtem dopravních prostředků odpovídajícího druhu.

Základní údaje pro časovou kalkulaci pohybu v horském zalesněném terénu obsahuje následující tabulka:

Druh cesty	Možný pohyb	Šířka vozovky	Stoupání	Průměrná rychlost pohybu	Průměrný denní výkon
pěšina	jednotlivě místy ve dvojicích	0,4 až 0,8 m	do 25 až 30 i více stupňů	0,5 až 1,0 km/hod.	
soumar-ská pěšina	na soumarech	1,5 m	do 20° (při stoupání, přes 20° nutno soumarům pomoci)	2,4 až 4 km/hod.	15 až 20 km
horská stezka	horský úzkorozchodný transport	2,2 m	do 15°, na menších úsecích až do 18°	3 až 3,5 km/hod.	20 km
lesní horská ztezka	hipomobilní vozy, hipomobilní dělostřelectvo	3 až 3,5 m	do 10°, zřídka až do 12°	4 až 5 km/hod.	15 až 30 km
automobilní cesty	všechny druhy dopravních prostředků	4 m jednosměrný pohyb; 6 m dvousměrný pohyb	5 až 6° (místy i do 8 stupňů)	10 až 25 km/hod.	150 až 200 km

Na jednom přísunovém (odsunovém) směru může být podle stavu cest organisován kombinovaný přísun, a to

- automobilní doprava na silnicích nebo na upravených polních a lesních cestách;
- traktorová doprava na těžších úsecích, kde nemůže být použito automobilní dopravy;
- hipomobilní doprava na užších cestách s těžším horským profilem;
- doprava na soumarech na úzkých soumarských pěšinách;
- lanových drah na strmých úsecích bez cest a pěšin;
- nosičů na všech úsecích, kde není možno použít jiných druhů dopravy;
- vzdušná doprava tam, kde jde o rychlé zabezpečení vojsk bojujících na samostatných směrech, v bezcestném prostoru nebo v případech, kdy přísunové a odsunové cesty jsou odříznuty nepřítelem.

Při organisování kombinovaného přísunu je třeba počítat s tím, že se při vstupu do horského zalesněného terénu budou stupňovat dopravní potíže, při čemž se výkonnost všech druhů dopravních prostředků bude snižovat.

Aby bylo zabráněno poruchám v dopravě nahromaděním dopravních prostředků v místech styků jednotlivých druhů dopravy, zřizují se ve vhodných místech překladiště.

Jednotlivé cesty se upravují a podle potřeby se stavějí nové cesty a pěšiny. Na místech, kde hrozí zavalení cest zřícenými skalami, lavinami nebo sněhovými závějemi, zřizujeme zábrany.

Pro zvýšení pojízdnosti a životnosti vozidel navlékají se na kola aut pásové řetězy, vozy se vybavují silnými brzdami a soumaři nosnými sedly se zadržovacími provazy. Doprava materiálu na soumarech bez nosného sedla není přípustná. Náklad soumarů je třeba ze tří čtvrtin rozmístit na bocích sedla a jednu čtvrtinu na hřbetě. Náklad uložený na sedlový rám musí být připevněn k sedlu soumarskými řemeny, provazy nebo upinadly.

Zvláštní význam pro uskutečnění rychlých přísunů a odsunů má vzdušná doprava, která někdy může být nejen doplňujícím, ale často i jediným prostředkem pro zásobování vojsk a odsun raněných, zejména za útočného boje.

Vyhledávat a podle potřeby upravovat přistávací plochy pro letouny v útočném boji v horském zalesněném terénu je povinností všech velitelů, štábů a zejména náčelníků týlů a všech týlových funkcionářů. Tam, kde není možné upravit dostatečně velkou přistávací plochu, používá se s výhodou vrtulníků nebo shazování zásob pomocí padáků nebo bez padáků, což zvláště v zimě za hlubokého sněhu může být prováděno z malých výšek.

K zabezpečení manévru dopravními prostředky, zásobami a týlovými útvary a zařízeními na jednotlivé útočné směry divise zřizují se příčné cesty.

Jednosměrná doprava na cestách horského zalesněného terénu, zejména za útočného boje, bude pravidlem.

V úsecích cest s prudkým stoupáním je nutno organisovat příprěže nebo lanová zařízení k vytahování vozidel.

Sama regulace dopravy vyžaduje mnohem větší péči než v normálním terénu. Základním požadavkem je přísná dopravní a regulační kázeň.

Regulační jednotku týlu bude nutno zesílit podle potřeby regulace. Někdy bude nutno organisovat regulační jednotky i u střeleckých pluků z počtu bojových jednotek pluku.

- Při organisaci regulace v horském zalesněném terénu je nutno
- vzít v úvahu všechny úseky dovolující dvojsměrnou dopravu (s vyhýbáním);
 - zabezpečit plynulý pohyb dopravních sledů a jednotlivých vozidel zesíleným hlídkováním pořádkových regulačních orgánů;
 - věnovat zvýšenou pozornost plynulému pohybu dopravních sledů;
 - provoz v horských sedlech na svazích obrácených k nepříteli podle potřeby maskovat a v noci zakázat jízdu se světlem.
- Na všech cestách je nutno provést
- označení všech nebezpečných míst, zataček, křižovatek, prudkých stoupání a klesání, od nepřitele viditelných a postřelovaných míst a pod.;
 - na křižovatkách umístit ukazatele, po případě směšníky;
 - na jednosměrných cestách v úsecích, kde pro nedostatek cest je nutno organisovat střídavou dopravu v obou směrech, zřídit regulační hlídky k řízení střídavé dopravy;
 - na vodních tocích označit brody víchy, odstranit ze dna velké kameny a připravit záchranné čluny.

Regulační stanice se v horách zpravidla zřizují na úsecích cesty v délce jen asi 15 až 20 km.

Na cestách je třeba zřizovat stanice technické pomoci, výdejny PHM, ohřívárny, stravovny a zdravotnické a veterinární ošetrovny ve vzdálenostech podle potřeby.

Aby se předešlo ucpání cest, je třeba organisovat rychlé odklizení poškozených a nepojízdných vozidel. K tomu je nutno organisovat soustavné pozorování cest a vyprošťovací hlídky. Po cestách je třeba provádět hlídkování letučkami technické pomoci.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat povodňovým opatřením. Na vodních tocích je třeba ve vhodných místech zřídit povodňové hlídky vybavené spojkami. Měřit výšku vodní hladiny je třeba dvakrát denně, a dojdou-li meteorologické zprávy o možnosti povodně, každé dvě hodiny.

Dopravní potíže jsou jedním z rozhodujících činitelů pro činnost týlu divise v horském zalesněném terénu, které se budou stupňovat zejména za útočného boje, kdy malý počet sjízdných cest bude ustupujícím nepřítelem, zejména v obtížných úsecích, rozrušen. Proto bude plánovitě krajní využití všech druhů dopravních prostředků, organisace dopravy a neustálý průzkum rozhodující pro splnění úkolů materiálně technického zabezpečení útočného boje střelecké divise.

IV. Zvláštnosti zásobování některými druhy materiálních prostředků v útočném boji střelecké divise v horském zalesněném terénu

Ze zvláštností horského zalesněného terénu vyplývají i zvláštnosti organisace zásobování, zejména intendantním materiálem, proviantem a PHM.

Výstroj vojsk nesmí být příliš těžký a vojska bude třeba zvláště ve vyšších horských polohách zásobovat teplým oděvem, teplým prádlem, po případě teplými přikrývkami. V zimě bude třeba jednotky vybavit svetry, kuklami, šálami, vatovanými obleky a válenkami. Část jednotek,

zejména průzkumné jednotky a předsunuté odřady, bude nutno vybavit v zimě lyžemi, sněžnicemi, bílými maskovacími plášti a sáněmi. Speciální horské oddíly určené pro boj v těžko přístupném horském terénu budou vybaveny zvláštním horolezeckým výstrojem.

Zvláštní péči je třeba věnovat hygieně obouvání a ošetřování obuvi, která se na horských kamenitých stezkách a v bahnitém terénu velmi rychle opotřebovává.

V zásobování proviantem bude často třeba vydávat suché dávky a koncentráty, zejména pro ty jednotky, k nimž je obtížná doprava nebo které zvláště za útočného boje budou pro nemožnost dopravy z pravidelného přísunu vůbec vyloučeny. Tento způsob zásobování pro menší objem a váhu denní dávky potravin, zjednodušuje přípravu a dovážení stravy a umožňuje vojskům, zvláště za útoku, zvýšit množství nesených zásob, aniž se zvýší zatížení vojáka. Při vydávání konzerv a koncentrátů je nutno též vydávat vitamin C, aby se zabránilo onemocnění kurděmi. K zvýšení kalorické hodnoty stravy je třeba též vydávat zvýšenou dávku cukru a tuku.

Není-li možný plynulý a včasný přísun chleba, zvláště v přípravném období útoku, z divisních polních pekáren, je třeba organisovat pečení chleba u divisních útvarů využitím místních prostředků (selských pecí) nebo v improvisovaných pecích.

Ve Veliké vlastenecké válce za bojů na Kavkaze, kdy přísun chleba nebyl možný, bylo u útvarů prvního sledu používáno k pečení chlebových placek vypálených benzinových sudů. Později bylo používáno předem důkladně vypálených cisteren, v nichž byly vyřezány potřebné otvory. Takto zhotovené improvisované pece byly zdokonalovány dále obložením kamením a hlínou, aby déle držely teplo, a zkonstruováním různých improvisovaných ventilátorů byla v těchto pecích řízena teplota a tak urychlováno pečení chleba.

V téže fázi bojů na Kavkaze nemohla být vytěžena z místních zdrojů ani přísunuta z hloubky čerstvá zelenina. Proto byly u pluků organisovány skupiny ke sběru jahod, planého ovoce, šípků, divokého česneku a p., aby bylo zabráněno onemocnění kurděmi. Pro zpestření stravy lovili nejlepší odstřelovači zvěř.

Těchto zkušeností Sovětské armády bude moci být využito především v přípravném období útoku nebo obrany.

K přípravě stravy bude často nutno přidělovat polní kuchyně přímo rotám. Přísun potravin a krmiva k nim budou provádět mnohdy přímo pluky. V nepřístupných místech a u odloučených a menších skupin bojujících jednotek bude třeba připravovat stravu ve varnicích, po případě v kotlicích. Proto bude nutno jednotky ve zvýšeném počtu vybavit varnicemi, kotlíky a thermosy.

U 1. čs. armádního sboru v SSSR při bojích o Duklu bylo používáno k dopravě stravy bojujícím jednotkám ukořistěných kulometných kar, na které se nakládaly thermosy, varnice i jiné nádoby s připravenou stravou.

V bojích v horském zalesněném terénu je zvlášť důležité, aby za všech okolností byla vydávána dvakrát denně teplá strava. Dodržování výdeje teplé stravy musí být předmětem stálé péče a musí být stále kontrolováno nejen funkcionáři týlu, nýbrž i všemi veliteli.

Výroba masa bude se často provádět porážkou u útvarů, především z dobytka vytěženého z místních zdrojů. Dávky masa mohou být též v přípravném období útoku doplňovány výtěžkem z organisovaného lovu

divoké zvěře, při čemž je však třeba dbát zvýšené opatrnosti vzhledem k bestiálním způsobům vedení biologické války (možnosti infikování zvěře).

V horách chudých na vodu, nebo jsou-li prameny a jiné vodní zdroje otráveny, je nutné organisovat zásobování pitnou vodou. V takových případech bude nutno divisi i její útvary vybavit dopravními prostředky k zásobování vodou, jako cisternami na vodu, sudy, plátěnými vědry, vaky a p.

Zjišťování vodních zdrojů provádí ženijní vojsko; za nezávadnost vody odpovídá zdravotnická služba.

Zvláštní opatrnost je třeba věnovat vodním tokům tekoucím od nepřitele, protože budou často nepřítelem otráveny.

Aby byl při vedení útočného boje zabezpečen plynulý a včasný přísun potravin, je třeba v přípravném období útoku vytvořit co nejbližší k frontě (v plukovních skladech a po případech u praporů) dostatečné zásoby potravin na celou hloubku útočného boje. Tím bude za útoku podstatně zkrácena délka přísunu.

Úkolem zásobování PHM v útočném boji střelecké divise v horském zalesněném terénu je zásobovat jak v přípravném období, tak i za útočného boje všechny tanky a samohybná děla, automobilní a traktorové dopravní prostředky, motory lanových drah a jiné výbušné motory.

Spotřeba PHM vzhledem k stoupání a kvalitě cest v horském zalesněném terénu je značně vyšší než v terénu normálním a značně stoupá, zvláště v zimě na zasněžených cestách.

Pro výpočet spotřeby PHM je třeba vzít v úvahu opravné koeficienty, které však v těžkých horských podmínkách nejsou vždy spolehlivými ukazateli spotřeby PHM. Tak na příklad u 1. čs. armádního sboru v roce 1944 v Karpatech spotřebovala tažná vozidla dělostřelectva na přesun v těžkém rozbláceném terénu na vzdálenost 20 km celou jednu náplň PHM.

Zvláštní péči je třeba věnovat technickému udržování vozidel, aby jejich špatný stav zbytečně nezaviňoval vysokou spotřebu PHM.

Pro zásobování PHM vyhovují nejlépe baňky, které je zejména v průběhu útoku možno snadno dopravovat na jakýchkoli vozidlech, na soumarech, lanovkách i nosiči a které umožňují snadnou manipulaci ve skladech a zvláště na překladištích.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat při dopravě PHM, zejména při vedení útočného boje, nepřátelským odstřelovačům. V bojích u Dukly bylo u 1. čs. armádního sboru prostříleno několik automobilních cisteren na směr Řešov, Stržyšov, Krosno německými odstřelovači. Benzin vytekl.

Na křižovatkách, přísunových a odsunových cestách, překladištích a v místech, kde používáme traktorových příprěží, zřizujeme pomocné výdejny PHM.

PHM ukládáme v místech bezpečných proti vzdušnému pozorování, v zemlankách, zákopech a p., chráněných proti střepinám pum, granátů, min a úlomkům skal, aby proděravěním nádob nedošlo k zbytečným ztrátám. Ve vyšších horských polohách a v zimě je třeba organisovat zásobování speciálními zimními oleji a mazadly a nemrznoucími přísadami do chladičů.

V. Zvláštnosti zdravotnické a veterinární služby

Také zdravotnické zabezpečení útoku střelecké divise v horském zalesněném terénu se vyznačuje některými charakteristickými zvláštnostmi. Jsou to zejména:

- nutnost zesílení zdravotnických prostředků divise jak zdravotnickým personálem, tak i speciálními horskými odsunovými prostředky;
- potřeba decentralisace zdravotnických zařízení na jednotlivé směry útoku;
- požadavek přiblížit léčebně odsunová zařízení co nejbližší k útočícím jednotkám, což zpravidla zalesněný terén umožňuje;
- organisování lékařské pomoci v odpočívárnách a ohřívárnách na cestách;
- preventivní ochrana vojsk před horskými nemocemi a v zimě před omrzlinami a sněhovým oslněním nebo i slepotou;
- zvýšení počtu zranění od střepin a úlomků skal.

Plukovní obvaziště rozvíjíme zpravidla ve vzdálenostech 1 až 1½ hodiny od čáry dotyku na styku odsunových cest vedoucích od praporů. Divisní obvaziště pak ve vzdálenosti do dvou hodin odsunu od plukovních obvazišť na odsunové cestě co možná sjízdné pro auta nebo alespoň pro hipomobilní vozy a na styku odsunových cest od střeleckých pluků.

Vede-li od pluků prvního sledu jen jedna odsunová cesta, bude výhodné, budou-li plukovní obvaziště rozvíjena postupně za sebou a budou-li se v průběhu útoku v hloubce nepřátelské obrany vzájemně překračovat. Této způsobu s postupným překračováním divisních obvazišť bude použito, je-li pro dvě útočící divise k dispozici jen jedna odsunová cesta. Toto postupné střídání obvazišť bylo s výhodou použito u 1. čs. armádního sboru v bojích o Duklu u 1. a 3. brigády.

Útočný boj vedený na oddělených směrech bude často vyžadovat dělení divisního, někdy i plukovního obvaziště k zabezpečení jednotlivých směrů.

Zesilování nižších léčebně odsunových etap zdravotnickými silami a prostředky vyšších etap bude pravidlem.

Počet bojových ztrát vzhledem k rázu horského zalesněného terénu s množstvím zakrytých prostorů a úkrytů bude zpravidla menší než v normálním terénu. Zvyšuje se však počet raněných střepinami granátů, min a pum vybuchujících v korunách stromů a od úlomků skal, jakož i počet úrazů v těžce dostupném terénu. Naproti tomu počet nemocných vzhledem k drsnému horskému podnebí bývá větší než za normálních terénních podmínek.

Vzhledem k snížené schůdnosti horských cest je třeba počítat s tím, že i část chodících lehce raněných bude potřebovat doprovod.

Horský zalesněný terén velmi ztěžuje vyhledávání raněných, proto má velký význam svépomoc a vzájemná pomoc. K vyhledávání raněných v nepřehledném terénu se s výhodou používá cvičených psů.

Odsun raněných a nemocných v obtížném terénu vyžaduje účelné organisace a přípravy. Pěšiny a cesty je třeba upravit pro odsuny, odsun provádět podle sjízdnosti cest kombinací různých dopravních prostředků, nosičů raněných, dvojic soumarů (nosítka upevněna mezi dva soumary), hipomobilních vozů a kár, lanových drah, v zimě sání, smykových loděk a p. Na špatných cestách a ve vyšších horských polohách, kde ranění

trpí pro špatnou schůdnost cest a chlad, je třeba organisovat stanice zdravotnické pomoci (převaziště) se stravovací stanicí a ohřívárnou. Zřizujeme ji obyčejně v prostoru překladišť raněných na stycích různých druhů odsunové dopravy.

Možnost manévru zdravotnickými odsunovými prostředky, zejména za boje, bývá pro omezený počet rokádních cest značně omezena, a proto je třeba již v přípravném období útočného boje předem plánovat zabezpečení jednotlivých odsunových směrů v míře odpovídající plánu vedení útočného boje.

Zvláštnosti horského zalesněného terénu dokazují, že zdravotnická služba divise musí být pro zabezpečení útočného boje zesílena a musí si vytvořit zálohy odborného zdravotnického personálu, nosičů raněných a speciálních horských dopravních prostředků.

Veterinární zabezpečení útočného boje v horském zalesněném terénu je charakterisováno těmito zvláštnostmi:

- značně zvýšeným počtem zvířat (koní, soumarů i psů) u divise;
- nutností zesílení veterinárních sil a prostředků divise;
- rozdělením sil a prostředků veterinární služby na jednotlivé útočné směry podle počtu zvířat použitých na těchto směrech;
- rozmisťováním sil a prostředků veterinární služby hlavně na stycích automobilního, hipomobilního a soumarského dopravního úseku;
- přiblížením veterinárních zařízení co nejbližší k frontě a organisací veterinárních kontrolních míst k ošetření zvířat na odsunových cestách.

Zvláštní péči je třeba věnovat preventivní ochraně zvířat vzhledem k náhlým změnám teploty, k chladné vodě napájecích zdrojů, k jedovatým rostlinám, k používání soumarských sedel a k připevňování nákladů na ně a k zranění koní od ostrých kamenů a p.

U kování koní je třeba věnovat zvláštní pozornost časté výměně opotřebovaných ozubů.

Odsun koní se provádí pěšky ve skupinách a s maximální denní délkou odsunu do 20 km a rychlostí 2 km/hod.

Odpočinky koní na odsunu jsou častější, při stoupání po 15 až 20 minutách, při sestupech po půl až jedné hodině.

Během vedení útočného boje vysunují se na každý útočný směr odsunové veterinární čety a u pluku veterinární obvaziště.

Při přemístění veterinárních odsunových zařízení za útoku mohou raněná zvířata zůstat na místě až do příchodu armádních veterinárních odsunových prostředků.

VI. Ochrana a obrana týlu

Zpravidla širší útočné pásmo divise s mezerami mezi útočícími jednotkami, zvláště za útoku, a pokrytost terénu poskytují nepříteli možnost napadnout týlové jednotky. Budou to menší skupiny zbytků nepřítelů, ponechání záškodníků nebo vzdušné výsadky, jejichž úkolem bude ztěžovat zásobování útočících jednotek.

Horské cesty, zejména křižovatky, přechody přes vodní toky, údolí a úžlabiny, soutěsky a průsmyky, budou vyhledávaným cílem nepřátelského dělostřelectva, řízených střel a letectva.

Vzhledem k těmto zvláštním podmínkám horského zalesněného terénu vyžaduje ochrana a obrana týlu zvláštní pozornosti.

Objekty ochrany a obrany ve vojskovém týlu budou:

- divísní a plukovní sklady a ostatní týlová zařízení,
- křižovatky cest, soutěsky, průsmyky a p.,
- styky přísunových a odsunových cest a překladiště na nich,
- obtížné úseky cest, kterým se nelze vyhnout,
- dopravní sledy a podobně.

K zabezpečení ochrany a obrany vojskového týlu použijeme:

- všech příslušníků a zbraní týlových útvarů a zařízení,
- částí bojových jednotek určených velitelem k ochraně a obraně týlu,
- protivýsadekové zálohy proti větším výsadekům,
- vhodných míst pro rozmístění týlových jednotek útvarů a zařízení, které usnadňují ochranu a obranu,
- všech druhů zátarasů,
- jednotek protiletadlového dělostřelectva a kulometů, které byly k obraně týlu přiděleny.

V průběhu útočného boje je třeba věnovat zvláštní pozornost obraně a ochraně přísunů a odsunů. Zásobovací sledy bude nutno podle potřeby vybavit ozbrojeným doprovodem nebo přísunové cesty chránit hlídkováním.

Závěr

Materiálně technické zabezpečení útočného boje střelecké divise v horském zalesněném terénu vyžaduje veliké iniciativy a vynalézavosti všech funkcionářů týlu v organisaci a činnosti týlu, jakož i od velitele divise a velitelů (náčelníků) druhů vojsk zvýšené odpovědnosti a pozornosti k materiálně technickému zabezpečení útočného boje.

Zkušenosti z Veliké vlastenecké války i z války v Koreji dokázaly, že v horském zalesněném terénu může bojovat každá dobře vycvičená střelecká divise; je však třeba uvážit všechny zvláštnosti horského zalesněného terénu a čelit jim zvláštními opatřeními a prováděním zvláštní přípravy vojsk pro boj v horách.

Prameny:

Návrh na nový Polní řád,

Týl-I-1.

Pěch-II-13,

Zkušenosti příslušníků 1. čs. armádního sboru z bojů v Karpatech, Zakrutkin, Kavkazský deník (beletrie).

Poznámka autora:

V tomto pojednání není řešena otázka technického zabezpečení, což vyžaduje zpracování samostatné práce.

